

Opolski
Wojewódzki
Konserwator
Zabytków

Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków w Opolu
ul. Piastowska 14, 45-082 Opole
tel. 77 45 24 433, e-mail: biuro@wuozopole.pl
www.wuozopole.pl

ZR.5144.10.2021.AM

Pozwolenie nr 15/R/2021

Na podstawie art.36 ust.1 pkt 1, 3, 11 i ust. 3, art.4, art.6 ust. 1 pkt 2 lit. a, art.7 pkt 1, art.89 pkt 2 i art.91 ust.4 pkt 4 Ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (tekst jednolity – DzU z 2020, poz. 282, ze zm.), Rozporządzenia Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 2 sierpnia 2018 r. w sprawie prowadzenia prac konserwatorskich, prac restauratorskich i badań konserwatorskich przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków albo na Listę Skarbów Dziedzictwa oraz robót budowlanych, badań architektonicznych i innych działań przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków, a także badań architektonicznych i innych działań przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków oraz badań archeologicznych i poszukiwań zabytków (tekst jednolity – DzU z 2021 r., poz. 81) oraz art. 104 Ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. – Kodeks postępowania administracyjnego (tekst jednolity – DzU z 2020 r., poz. 256),

po rozpatrzeniu wniosku z dnia 19.01.2021 r., złożonego w dniu 26.01.2021 r., przez Gminę Nysa, z siedzibą: ul. Kolejowa 15, 48-300 Nysa;

o udzielenie pozwolenia na wykonanie prac konserwatorskich i restauratorskich przy następującym zabytku:

rzeźba Św. Jan Nepomucen, usytuowany przy ul. Ks. Piotra Ściegiennego w Nysie, gm. Nysa; działka ewidencyjna nr 74/6: barok, 1773, piaskowiec; cokół: murowany z cegły otynkowany; tablica inskrypcyjna: marmur; ogrodzenie: metal; pełnoplastyczna kompozycja figuralna z przedstawieniem św. Jana Nepomucena w towarzystwie uskrzydłonego anioła (piaskowiec, aureola: metal złożony), ustawiona na postumencie, z wkomponowaną od frontu marmurową tablicą inskrypcyjną; wokół cokołu metalowe ażurowe ogrodzenie z bramką (współczesne); figura poddana konserwacji w 1994 r., z wykonaniem rekonstrukcji ubytków formy rzeźbiarskiej (prawa dłoń figury świętego i jedno skrzydło anioła);

objętym formą ochrony poprzez wpis do rejestru zabytków ruchomych województwa opolskiego numer: ks.B.t.V-779/89 decyzją z dnia 10.07.1989 r.;

polegających na wykonaniu prac konserwatorskich i restauratorskich w zakresie konserwacji obejmującej wszystkie elementy kompozycji (figura, cokół z płytą inskrypcyjną, ogrodzenie); oraz po ocenie danych przedstawionych we wniosku i załączonych do niego dokumentów:

„Program prac konserwatorskich. Pomnik Św. Jana Nepomucena z ulicy Ściegiennego w Nysie”, opracowany przez dyplomowaną konserwator dzieł sztuki mgr Dorotę Gryczewską (załącznik nr 1);

Opolski Wojewódzki Konserwator Zabytków pozwala

na wykonanie następujących prac przy ww. zabytku:

I. Elementy z piaskowca (kompozycja rzeźbiarska)

1. Odkazanie kamienia (metoda natryskowa z zastosowaniem środka biobójczego).

2. Wstępne oczyszczenie powierzchni kamienia z luźnych zabrudzeń, warstw glonów i mchów (metody mechaniczne).
3. Usunięcie wtórnych uzupełnień, kitów (metody mechaniczne).
4. Usunięcie brudu i nawarstwień z elementów kamiennych; oczyszczenie wodą pod ciśnieniem, parą wodną wspomaganą środkami chemicznymi. W razie potrzeby doczyszczanie miejscowe metodą strumieniowo-ścierną, po uprzednim wykonaniu prób i użyciu metody bezpiecznej dla obiektu. Alternatywnie czyszczenie powierzchni laserem.
5. Usunięcie z kamienia ewentualnych przemałowań (metody chemiczne).
6. Usunięcie zaplamień spowodowanych przez grzyby, inne mikroorganizmy, rdzę i farbę poprzez wykonanie okładów z użyciem środków chemicznych – po wykonaniu prób.
7. Usunięcie wszystkich ewentualnych zbędnych elementów żelaznych (trzpień, kotwy).
8. Wzmocnienie osłabionych miejsc w kamieniu.
9. Odsolenie kamienia metodą swobodnej migracji do rozszerzonego środowiska (szczególnie w miejscach uzyskania przez kamień wtórnej porowatości, będącej efektem wietrzenia kamienia).
10. Klejenie pęknięć i podklejenie odspojień (zastosowanie żywicy).
11. Uzupełnienie ubytków w piaskowcu. Wybór metody w zależności od charakteru i wielkości ubytku (kity mineralne barwione w masie, ewentualnie fleki kamienne); ewentualne patynowanie powierzchni uzupełnienia w celu scalenia.
12. Hydrofobizacja strukturalna kamienia.
13. W przypadku odkrycia resztek polichromii ich zabezpieczenie.
14. W przypadku odkrycia śladów złocień – rekonstrukcja złocenia.

II. Element z marmuru (płyta inskrypcyjna)

1. Umycie płyty wodą pod ciśnieniem.
2. Odkazanie marmuru metodą natryskową środkiem biobójczym.
3. Częściowe przywrócenie poleru na marmurze w strefach jego pierwotnego występowania.
4. Klejenie ewentualnych pęknięć i szczelin w marmurze.
5. Uzupełnienie ubytków w marmurze na bazie światłotrwalej żywicy epoksydowej z dobozem odpowiedniego kruszywa.
6. Patynowanie powierzchni uzupełnień oraz ewentualnie pozostałych zaplamień.
7. Zabezpieczenie powierzchni marmuru poprzez wgrzanie wosku mikrokrystalicznego i zapolerowanie.
8. Złocenie inskrypcji i dekoracyjnych obwódek.

III. Cokół (murowany z cegły, otynkowany)

1. Oczyszczenie tynków z warstw łuszczącej się farby (metody mechaniczne). W przypadku stwierdzenia miejscowego odspojenia tynku od podłoża – usunięcie luźnych fragmentów.
2. Umycie cokołu wodą pod ciśnieniem.
3. Odkazanie cokołu metodą natryskową środkiem biobójczym.
4. Klejenie pęknięć i wypełnienie szczelin w gzymsach cokołu.
5. Uzupełnienie ubytków w gzymsach zaprawą mineralną.
6. Uzupełnienie ewentualnych braków w tynkach zaprawą mineralną.

7. W celu scalenia nowych zapraw ze starymi oraz wypełnienia rys i spękań powierzchnię tynków przespachlować mineralną zaprawą cienkowarstwową z zawartością mikrowłókna.
8. Malowanie cokołu farbą krzemianową, po uprzednim zagruntowaniu powierzchni gruntem dobranym do rodzaju farby.
9. Dodatkowe zabezpieczenie przed wodą opadową górnej części cokołów poprzez hydrofobizację.

IV. Aureola

1. Demontaż aureoli z rzeźby.
2. Oczyszczenie metalu. Usunięcie farby z powierzchni aureoli poprzez działanie preparatami do usuwania starych powłok olejnych.
3. Oczyszczenie z produktów korozji.
4. Stabilizacja produktów korozji.
5. Zabezpieczenie powierzchni aureoli poprzez jej pokrycie preparatem cynkowym.
6. Założenie farby wierzchniej na metal.
7. Złocenie aureoli złotem płatkowym.
8. Montaż aureoli.

V. Ogrodzenie (żelazne)

1. Demontaż ogrodzenia.
2. Wstępne oczyszczenie powierzchni furtki z luźnych nawarstwień.
3. Usunięcie farby z powierzchni furtki poprzez działanie preparatami do usuwania starych powłok olejnych.
4. Oczyszczenie furtki z produktów korozji.
5. Wykonanie nowego elementu poziomego furtki na wzór elementu górnego (element nitowany, zakuwany nitami).
6. Wykonanie rekonstrukcji pozostałej części ogrodzenia odwzorowanego na kształcie furtki, według rys. nr 1. Ogrodzenie wykonane z elementów kutyh, zakuwanych nitami tj. w furtce.
7. Dwukrotne pokrycie powierzchni całego ogrodzenia farbą podkładową o dużej zawartości cynku.
8. Pokrycie powierzchni ogrodzenia farbą nawierzchniową w kolorze ciemnografitowym.
9. Montaż ogrodzenia wokół pomnika

Prace będą prowadzone według programu prac konserwatorskich, opracowanego przez dyplomowaną konserwator dzieł sztuki mgr Dorotę Gryczewską i uzgodnionego przez Opolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w dniu 25.02.2021 r., Uzgodnienie nr ZR.5144.10.2021.AM.

Niniejsze pozwolenie posiada termin ważności do dnia: 31.12.2022 r.

Postępowanie w sprawie wydanego pozwolenia może zostać wznowione, a następnie pozwolenie może zostać cofnięte lub zmienione na podstawie art. 47 Ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (tekst jednolity – DzU z 2020, poz. 282, ze zm.).

Warunki konserwatorskie na podstawie art.36 ust. 3 Ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (tekst jednolity – DzU z 2020, poz. 282, ze zm.), i § 12 Rozporządzenia Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 2 sierpnia 2018 r. w sprawie prowadzenia prac konserwatorskich, prac restauratorskich i badań konserwatorskich przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków albo na Listę Skarbów Dziedzictwa oraz robót budowlanych, badań architektonicznych i innych działań przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków, a także badań architektonicznych i innych działań przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków oraz badań archeologicznych i poszukiwań zabytków (DzU z 2018 r., poz. 1609, ze zm.):

1. kierowanie pracami konserwatorskimi albo samodzielne ich wykonywanie przez osobę posiadającą kwalifikacje, o których mowa w art. 37a ust. 1 w./cyt. ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz przekazanie Opolskiemu Wojewódzkiemu Konserwatorowi Zabytków (OWKZ) w terminie nie później niż 14 dni przed rozpoczęciem prac, a w toku prac w terminie 14 dni przed dokonaniem zmiany osoby prowadzącej prace:
 - a. imienia, nazwiska i adresu osoby kierującej pracami konserwatorskimi albo samodzielnie je wykonującej,
 - b. dokumentów potwierdzających spełnianie przez tę osobę wymagań, o których mowa w art. 37a ust.1 ustawy,
 - c. oświadczenia wskazanej osoby, o przyjęciu obowiązku kierowania albo samodzielnego wykonywania wskazanych w pozwoleniu prac,
2. zawiadomienie OWKZ o terminie rozpoczęcia i zakończenia wskazanych w pozwoleniu prac,
3. niezwłoczne zawiadomienie OWKZ o wszelkich zagrożeniach lub nowych okolicznościach ujawnionych w trakcie prowadzenia prac, wskazanych w pozwoleniu,
4. ocena realizacji prac w drodze komisji konserwatorskiej przy obiekcie po wykonaniu zabiegów określonych w pkt I. 3-6 uzgodnionego programu prac tj. usunięcie z powierzchni kamienia wtórnych uzupełnień i kitów, brudu i nawarstwień, ewentualnych przemalowań i zaplamień, w celu sprawdzenia skuteczności procesów oczyszczenia kamienia;
5. w przypadku odkrycia na rzeźbie śladów złocen, przed realizacją pkt I 14 uzgodnionego programu prac uzgodnienie z OWKZ sposobu wykonania rekonstrukcji złocen;
6. przed realizacją pkt II 8 programu prac tj. wykonaniem złocenia w partii inskrypcji i dekoracyjnych obwódek na marmurowej płycie inskrypcyjnej, przedstawienie OWKZ wyników badań laboratoryjnych z potwierdzeniem historycznego występowania warstw pozłotniczych, w celu wskazania sposobu realizacji ww. zakresu prac;
7. odbiór końcowy prac konserwatorskich wskazanych w pozwoleniu z udziałem OWKZ;
8. prowadzenie dokumentacji przebiegu wskazanych w pozwoleniu prac, w sposób umożliwiający jednoznaczną identyfikację i dokładną lokalizację przestrzenną wszystkich czynności, użytych materiałów oraz dokonanych odkryć, i przekazanie OWKZ dokumentacji konserwatorskiej **w terminie 3 miesięcy** od zakończenia prac.

Uzasadnienie

W dniu 26.01.2021 r. do Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Opolu wpłynął wniosek Gminy Nysa, w sprawie wydania pozwolenia konserwatorskiego na przeprowadzenie prac konserwatorskich przy rzeźbie *Św. Jan Nepomucen*, usytuowanej przy ul. Ks. Piotra Ściegiennego w Nysie, gm. Nysa; działka ewidencyjna nr 74/6. Przedmiotowa rzeźba jest wpisana do rejestru zabytków ruchomych województwa opolskiego pod numerem: ks.B.t.V-779/89 decyzją z dnia 10.07.1989 r. Z tego względu podlega ochronie konserwatorskiej, wyrażającej się m.in. w konieczności uzgadniania z wojewódzkim konserwatorem zabytków wszelkich czynności faktycznych odnoszących się do tego obiektu. Ponadto w myśl art.4 pkt 1,2 ww. ustawy ochrona zabytków polega w szczególności na podejmowaniu przez organy administracji publicznej działań mających na celu zapewnienie warunków prawnych, umożliwiających trwałe zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie oraz zapobieganie zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla ich wartości.

Niniejsze pozwolenie zostało wydane na podstawie art. 36 ww. Ustawy z dnia 23 lipca 2003r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, w oparciu o dane zawarte we wniosku. Termin ważności pozwolenia, zgodnie z zapisem § 12 ust. 1 pkt 7 Rozporządzenia Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 2 sierpnia 2018 r. w sprawie prowadzenia prac konserwatorskich, prac restauratorskich i badań konserwatorskich przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków albo na Listę Skarbów Dziedzictwa oraz robót budowlanych, badań architektonicznych i innych działań przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków, a także badań architektonicznych i innych działań przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków oraz badań archeologicznych i poszukiwań zabytków (tekst jednolity – DzU z 2021 r., poz. 81), wskazuje wojewódzki konserwator zabytków. Wskazany przez Wnioskodawcę przewidywany termin zakończenia prac do dnia 31.06.2022 r. jest zgodny z określonym przez OWKZ terminem wykonania Zaleceń konserwatorskich nr ZR.5180.33.2019AM z dnia 12.12.2019 r. Stąd OWKZ określił termin ważności niniejszego pozwolenia do dnia 31.06.2022 r.

W nawiązaniu do ust. 3 przywołanego wyżej artykułu ustawy zawarto w pozwoleniu warunki konserwatorskie nr 1-8, wprowadzone celem zapobieżenia uszkodzeniu lub zniszczeniu zabytku, w tym m.in. w warunku nr 4 wyrażono konieczność oceny realizacji prac w drodze komisji konserwatorskiej przy obiekcie po wykonaniu zabiegów określonych w pkt I. 3-6 uzgodnionego programu prac tj. usunięcie z powierzchni kamienia wtórnych uzupełnień i kitów, brudu i nawarstwień, ewentualnych przemalowań i zaplamień, w celu sprawdzenia skuteczności procesów oczyszczenia kamienia. Ponadto warunek nr 5 określa, iż w przypadku odkrycia na rzeźbie śladów złocen, przed realizacją pkt I 14 uzgodnionego programu prac uzgodnienie z OWKZ sposobu wykonania rekonstrukcji złocen. Dodatkowo w warunku nr 6 wskazano konieczność przedstawienia OWKZ wyników badań laboratoryjnych z potwierdzeniem historycznego występowania warstw pozłotniczych w partii inskrypcji i dekoracyjnych obwódek na marmurowej płycie, przed realizacją pkt II 8 programu prac tj. wykonaniem złocenia w celu wskazania sposobu realizacji ww. zakresu prac. Powyższe warunki zostały wprowadzone w celu uzgodnienia postępowania konserwatorskiego najważniejszego dla przywrócenia pierwotnych walorów historycznych i artystycznych przedmiotowej rzeźby.

Mając na uwadze, iż planowane prace konserwatorskie są zgodne z zasadami ochrony

zabytków i sztuką konserwatorską, pozwolenie może być wydane.

Stąd należało orzec jak w sentencji.

Od decyzji niniejszej przysługuje stronom odwołanie do Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego, za moim pośrednictwem, w terminie 14 dni od daty jej doręczenia (art.127 § 1 i 2 oraz art.129 § 1 i 2 k.p.a.). W trakcie biegu terminu do wniesienia odwołania strona może zrzec się prawa do wniesienia odwołania wobec organu administracji publicznej, który wydał decyzję. Z dniem doręczenia organowi administracji publicznej oświadczenia o zrzeczeniu się prawa do wniesienia odwołania przez ostatnią ze stron postępowania, decyzja staje się ostateczna i prawomocna (art.127a § 1 i 2 k.p.a.).

OPOLSKI WOJEWÓDZKI
KONSERWATOR ZABYTKÓW

Elżbieta Molak

Pouczenie:

Wnioskodawca (inwestor) i prowadzący prace (kierujący robotami, wykonawca) zobowiązani są do przestrzegania zasad i warunków prowadzenia prac (robót, badań lub innych działań), wynikających z ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, w szczególności:

1) Wojewódzki konserwator zabytków wstrzymuje (na mocy decyzji) wykonywane bez jego pozwolenia lub w sposób odbiegający od zakresu i warunków określonych w pozwoleniu prace (roboty, badania lub inne działania) przy zabytku wpisanym do rejestru lub w jego otoczeniu, a następnie wydaje decyzję:

- a) nakazującą przywrócenie zabytku do poprzedniego stanu lub uporządkowanie terenu, z określeniem terminu wykonania tych czynności, albo
- b) zobowiązującą do uzyskania pozwolenia wojewódzkiego konserwatora zabytków na prowadzenie wstrzymanych prac (robót, badań lub innych działań) przy zabytku, albo
- c) nakładającą obowiązek podjęcia określonych czynności w celu doprowadzenia wykonywanych prac (robót, badań lub innych działań) przy zabytku do zgodności z zakresem i warunkami określonymi w pozwoleniu, wskazując termin wykonania tych czynności.

Po wykonaniu obowiązku, o którym mowa pod lit. c), wojewódzki konserwator zabytków wydaje pozwolenie na wznowienie wstrzymanych prac (robót, badań lub innych działań) przy zabytku.

2) W przypadku, gdy bez wymaganego pozwolenia wojewódzkiego konserwatora zabytków lub w sposób odbiegający od zakresu i warunków określonych w pozwoleniu wykonano przy zabytku wpisanym do rejestru prace (roboty, badania lub inne działania), wojewódzki konserwator zabytków wydaje decyzję:

- a) nakazującą przywrócenie zabytku do poprzedniego stanu lub uporządkowanie terenu, określając termin wykonania tych czynności, albo
- b) zobowiązującą do doprowadzenia zabytku do jak najlepszego stanu we wskazany sposób i w określonym terminie.

3) Osoba, która dopuściła się naruszenia przepisów o zabytkach lub naruszyła zakres i warunki określone w pozwoleniu, jest obowiązana na swój koszt wykonać czynności nakazane w decyzji, o której mowa w punkcie 1) lit. a) i c) oraz w punkcie 2).

4) Wykonawca jest zobowiązany niezwłocznie zawiadomić OWKZ o wszelkich zagrożeniach lub nowych okolicznościach ujawnionych w toku prac konserwatorskich przy zabytku, które mogą mieć wpływ na stan zachowania zabytku. W takich przypadkach WKZ jest zobowiązany wydać wykonawcy odpowiednie zalecenia w terminie nie późniejszym niż 7 dni od dnia przyjęcia zawiadomienia, może również wydane pozwolenie zmienić lub je cofnąć.

5) Art. 107d.

1. Kto bez pozwolenia wojewódzkiego konserwatora zabytków podejmuje działania, o których mowa w art. 36 ust. 1 pkt 1–5, podlega karze pieniężnej w wysokości od 500 do 500 000 zł.

2. Kto podejmuje działania, o których mowa w art. 36 ust. 1 pkt 1–5, niezgodnie z zakresem lub warunkami określonymi w pozwoleniu wojewódzkiego konserwatora zabytków, podlega karze pieniężnej w wysokości od 500 do 500 000 zł.

5. Karę pieniężną, o której mowa w ust. 1–2, nakłada w drodze decyzji organ ochrony zabytków, który wydał pozwolenie bądź był właściwy do wydania pozwolenia.

Otrzymuje za zwrotnym potwierdzeniem odbioru:

Gmina Nysa

ul. Kolejowa 15

48-300 Nysa

- W załączniku nr 1: uzgodniony przez OWKZ program prac (kserokopia)

aa AM

Program prac konserwatorskich
Pomnik Św. Jana Nepomucena z ulicy Ściegiennego w Nysie

Zst. nr¹..... do decyzji - pozwolenie
Opolskiego Wojewódzkiego Konserwatori
Zst. nr**15/R/2021**.....
z dnia**9 XII 2021**.....

Podpis
**OPOLSKI WOJEWÓDZKI
KONSERWATOR ZABYTEKÓW**
Elżbieta Molak

Za zgodność z oryginałem

Data **25.02.2021**
Data Podpis.....

Starszy specjalista
Wojewódzkiego Urzędu Ochrony
Zabytków w Opolu

mgr Anna Molenda

Nazwa obiektu:	Pomnik Jana Nepomucena
Adres:	ul. Ściegiennego, 48-300 Nysa
Projekt konserwatorski	
mgr Dorota Gryczewska – dyplomowany konserwator zabytków	
Załączniki:	Uprawnienia konserwatorskie
Siedzina – Nysa, grudzień 2020	

SPIS ZAWARTOŚCI

A. OPIS OBIEKTU	3
A.1. Krótki opis obiektu	3
A.2. Fotograficzna dokumentacja stanu zachowania	5
B. PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH	23
B.1. Stan zachowania i przyczyn zniszczeń	23
B.2. Wskazanie oczekiwanych efektów prac	24
B.3. Proponowany program prac konserwatorskich	25
B.4. Zalecenia dla użytkownika po konserwacji	30

A. OPIS OBIEKTU

A.1. Krótki opis

Pomnik Jana Nepomucena

Po rozebraniu kościoła św. Mikołaja, który czasowo służył za kościół parafii św. Jana Chrzciciela, przez wiele lat jej ludność skupiała się na terenie dalszych przedmieść zwłaszcza tzw. Neulandu. Tam to staraniem wielu parafian rząd pruski w 1770 roku pozwolił na postawienie nowej świątyni dla parafii staronyskiej na Średniej Wsi. Mieszkańcy aby okazać wdzięczność ufundowali w niedalekiej odległości od kościoła pomnik Św. Jana Nepomucena.

Pomnik ten jest zbudowany z cokołu murowanego, w który wmontowano marmurową tablicę. Na cokole stoi kamienna grupa figuralna. Całość otoczona metalowym ogrodzeniem.

Cokół zbudowany z podstawy, części środkowej i gzymsu wieńczącego. Podstawa cokołu opasana została gzymsem. Na nim posadowiono środkową część, która zwieńczona została bardzo masywnym, rozbudowanym gzymsem. Po bokach cokołu schematycznie ujęte woluty. Postument wykonany w cegle, tynkowany. Na postumencie nietypowe przedstawienie św. Jana Nepomucena. Święty jest tutaj przedstawiony w towarzystwie anioła, prawdopodobnie Anioła Stróża. Święty pokazany w pozycji klęczącej. Oparty na lewym kolanie. Prawa ręka lekko uniesiona, głowa zwrócona ku górze spogląda na anioła. Anioł stojący z tyłu Świętego, lewą ręką go obejmuje, w prawej zaś trzyma krucyfiks. Anioł twarzą zwrócony do swego adwersarza. Grupa ustawiona na podstawie w kształcie chmurek. Przy prawej nodze Nepomucena leży odłożony biret. Święty ubrany w strój kapłański (sutannę i komżę) z futrzana peleryną zarzuconą na ramiona. Postać świętego dojrzała. Twarz okolona półdługimi, kędzierzawymi włosami, z wydatnym zarostem. Anioł przedstawiony jako młodzieniec z troską spoglądający na Świętego. Ubrany w sukienkę sięgającą kolan, przepasaną w pasie. Na plecach potężne skrzydła. Twarz anioła okolona krótkimi kędzierzawymi włosami.

Na marmurowej płycie umieszczonej na cokole pomnika widnieje inskrypcja będąca chronostychem czyli tekstem z wyróżnionymi literami, które po zsumowaniu cyfr rzymskich dają nam datę powstania:

POST

LIMINIO VINDI

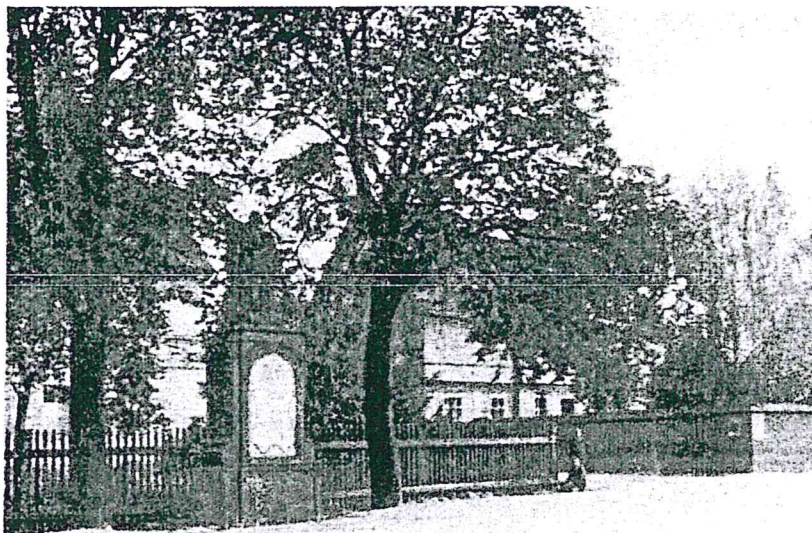
CATVS

PIVS HONOR SANC

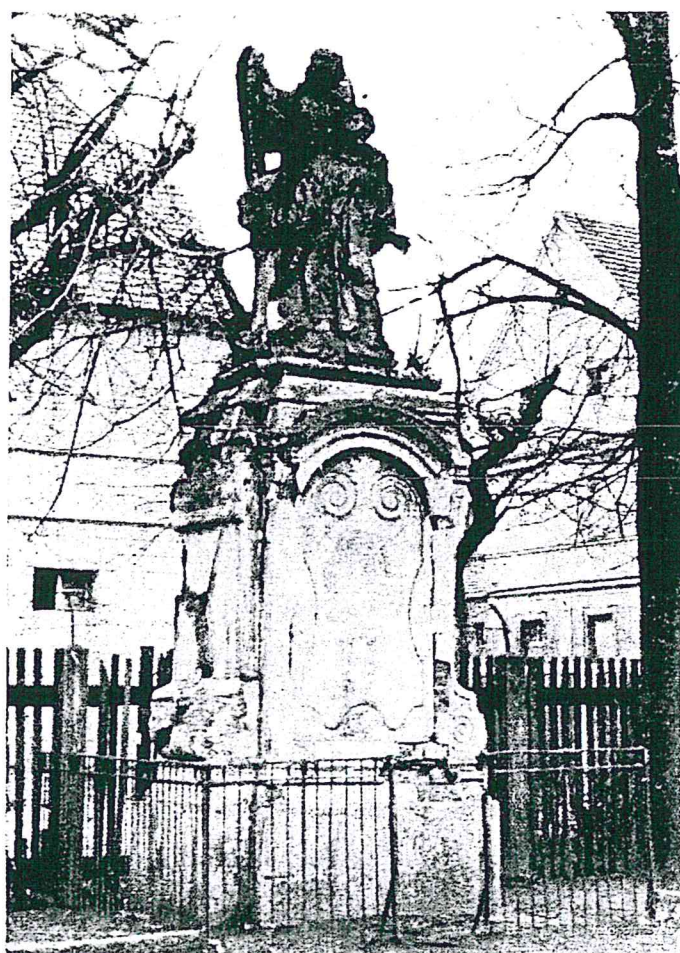
TO IOANNI

Co oznacza: „Obrona od niebezpieczeństw zaświadcza o świętości Jana” a daje nam to rok 1773 (nad: H.J., (tłum S. Zobniów)

Żywot Jana Nepomucena mówi, że został on strącony do Wełtawy z mostu praskiego na rozkaz czeskiego króla Wacława, gdyż będąc spowiednikiem królowej Zofii, nie wyjawiał jej grzechów. Po niedługim czasie bardzo wzmógł się kult Świętego, który stał się patronem dobrej spowiedzi, a z powodu tego że zginął w nurcie rzeki, również świętym chroniącym od powodzi. Od tej pory pomniki ustawiano często w niedalekiej odległości od rzek. Kult świętego rozprzestrzenił się bardzo mocno na terenach Czech i Śląska. Szacuje się, że w samej Polsce jest około 3700 jego wizerunków.

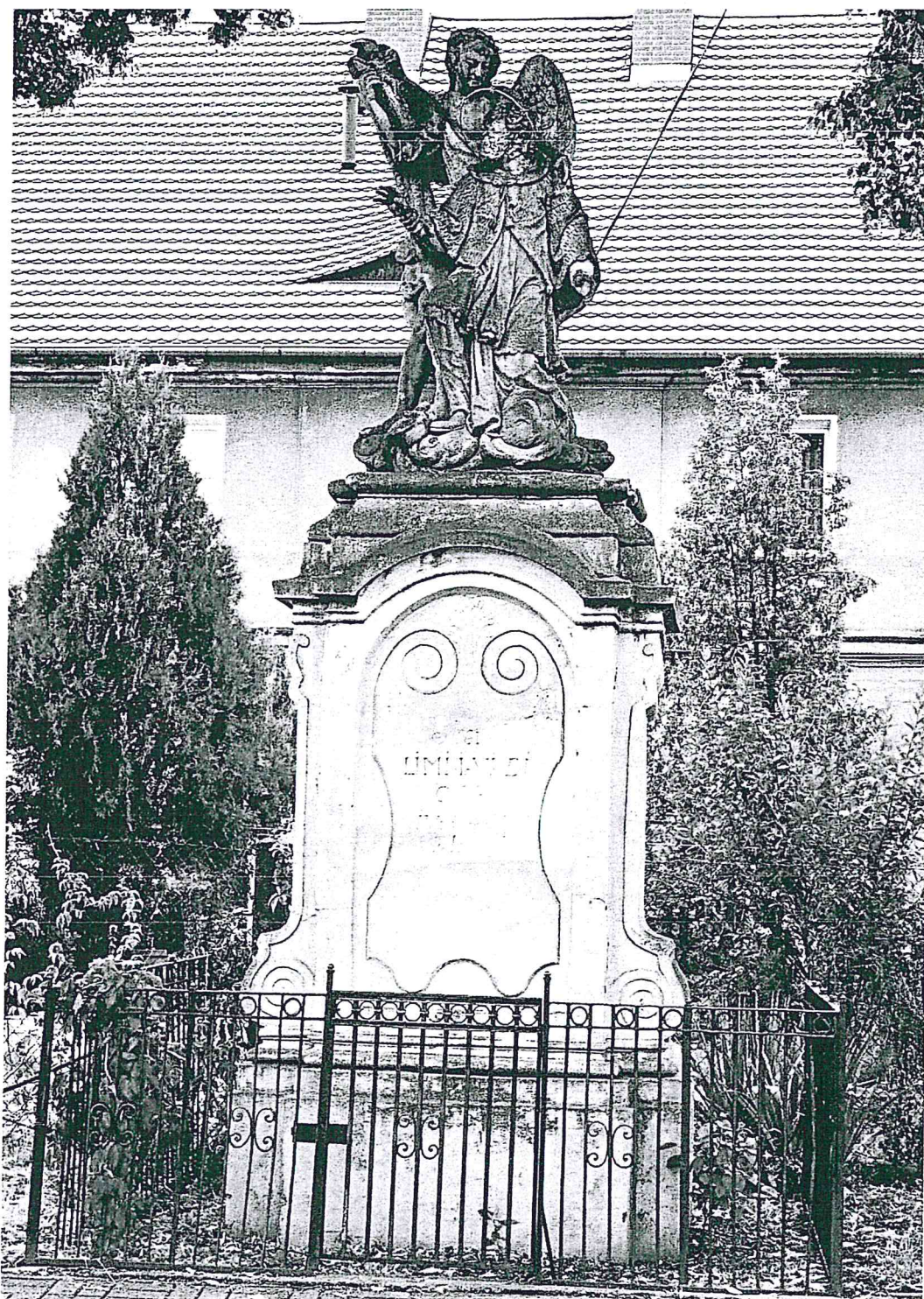
Rok 1925

1960-62

Fotografie archiwalne pobrano ze strony fotopolska.pl

A.2. Fotograficzna dokumentacja stanu zachowania

Ogólny widok obiektu

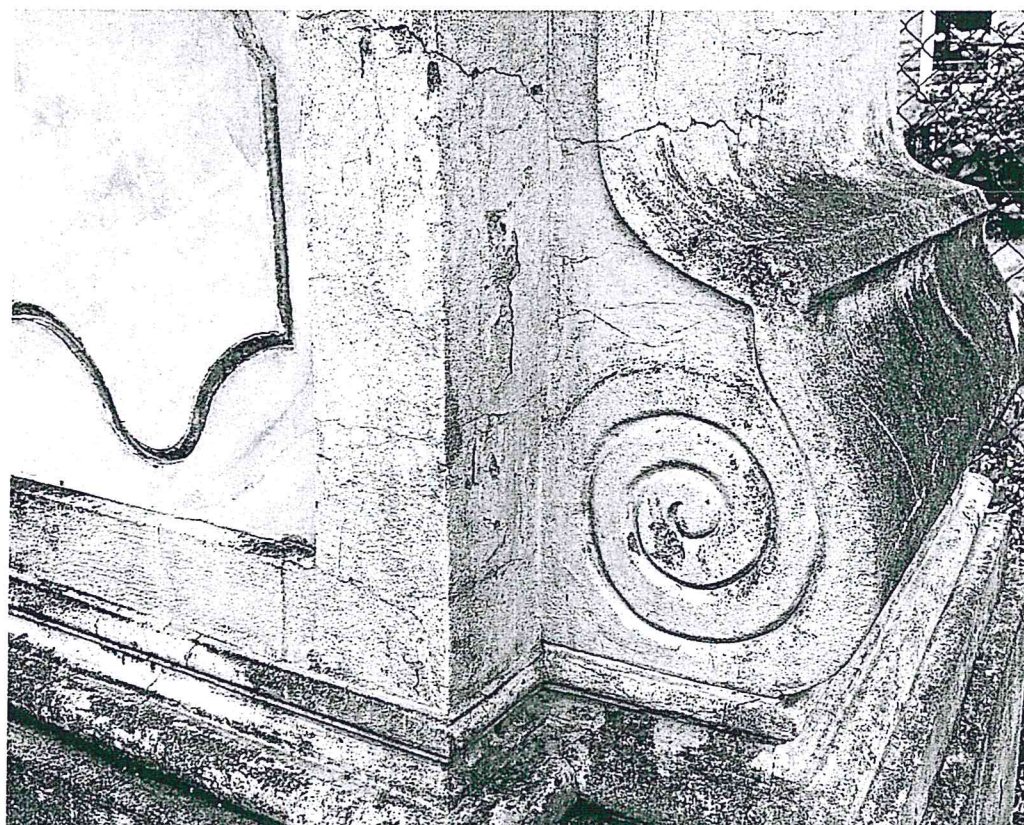
Ogólny widok rzeźby

Płyta inskrypcyjna

Fragment płyty inskrypcyjnej -widoczne pozieleniałe warstwy złotej farбки

Fragment cokołu- widoczne pęknięcia i odspajająca się farba

Ogrodzenie- widoczne fragmenty oryginalny i wtórny

B. PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH

B.1. Stan zachowania i przyczyny zniszczeń

Stan całego obiektu można określić jako średni. W latach 90 XX wieku bądź na początku XXI wieku obiekt przeszedł ostatnią renowację.

Elementy piaskowcowe- grupa figuralna

Kamień jest pokryty nawarstwieniami i brudem. Na powierzchni rozwijają się glony, mchy i porosty. Krawędzie detali miejscowo wypłukane. Nie zauważono warstw przemalowań, polichromii ani złocień, lecz z uwagi na sporą wysokość pomnika nie można ich wykluczyć w partiach wyższych lub w zagłębieniach szat. W miejscach wysychania widoczne miejscowe osłabienie struktury kamienia i zniszczenia spowodowane działalnością soli. Nie zauważono większych ubytków kamienia, jedynie na szyi Nepomucena oraz na ręce Anioła widoczne ślady czegoś w rodzaju zacierki z zaprawy. Możliwe, że jest to miejsce uzupełnione. Dokładna ilość ubytków odsłoni się dopiero po oczyszczeniu rzeźb z nawarstwień. Na karcie zabytku z roku 1993 wpis o braku prawej dłoni Nepomucena i jednego skrzydła.

Elementy marmurowe- płyta inskrypcyjna

Powierzchnia płyty zaślepta bez poleru. Widoczne niewielkie ubytki i ich wtórne, zmienione kolorystycznie uzupełnienia. W miejscach żłobień inskrypcji oraz dekoracji płyty widoczne pozostałości pozieleniałej złotej farby. Jest to wtórne złocenie wykonane brązą w miejscu prawdopodobnego, pierwotnego złocenia.

Elementy tynkowane- cokół

Powierzchnia cokołu pokryta zwartym tynkiem cementowym lub cementowo-wapiennym o bardzo dużej wytrzymałości mechanicznej. Tynk popękany z miejscowymi ubytkami do podłoża ceglanego. Widoczne wielokrotne naprawy i zacierki na powierzchni zapraw. Cokół pomalowany na jasnoróżowo. Farba miejscowo łuszcząca się.

Elementy żelazne- aureola i ogrodzenie wokół pomnika

Aureola pokryta białą farbą. W miejscach ubytków farby widoczne złocenie. Miejscami powierzchnia z ogniskami korozji.

Ogrodzenie składa się z dwóch różnych historycznie części. Cała krata wtórna wykonana na wzór starej prawdopodobnie w latach 90 XX wieku (w czasie ostatniej konserwacji?). Jedyne furtka wykonana wcześniej (koniec XIX w?). Wykonana z kutych elementów spajanych ze sobą nitami. Reszta kraty wykonana nieudolnie, częściowo z karbowanych prętów zbrojeniowych a częściowo z prostych. Krata pokryta kilkoma warstwami farby (warstwy czarne oraz minia jako podkład widoczna w miejscach odprysków). Mechaniczne uszkodzenia powłoki ochronnej (farby) spowodowało miejscowe korodowanie metalu. Przęsła ogrodzenia pocięte, niefachowo naprawiane w miejscach uszkodzonych. W furtce dolna część naprawiana- wymieniony poziomy płaskownik oryginalnie nitowany- teraz wspawany.

Krata wmontowana w betonową podstawę równą poziomem z gruntem

Główną przyczyną niszczenia jest narażenia obiektu na działalność atmosfery. Działanie wody, mikroorganizmów, wiatru i niesionego z nim piasku czy innych drobin (np. sadza itd.) ma tutaj bardzo duży wpływ na stan obiektu.

Dodatkową przyczyną pogłębiająca zniszczenia są niefachowo przeprowadzone naprawy oraz zniszczenia mechaniczne spowodowane działalnością człowieka. Uzupełnienie ubytków cokołu, naprawa kraty zostały wykonane brzydko i nieestetycznie. Użycie do tego złych materiałów powoduje dalsze niszczenie obiektu.

Dokładniejszy stan obiektu pokazano w części fotograficznej niniejszej dokumentacji.

B.2. Wskazanie oczekiwanych efektów prac

Zakładane działania mają na celu zabezpieczyć obiekt przed dalszym niszczeniem oraz przywrócić mu walory estetyczne. Zostanie przeprowadzona kompleksowa konserwacja techniczna i estetyczna. Zostaną przeprowadzone wszystkie niezbędne zabiegi konserwatorskie na elementach kamiennych (rzeźba), żelaznych (krata i aureola), marmurowych (płyta inskrypcyjna oraz tynkowanych (cokół pomnika)) takie jak: usuwanie nawarstwień, wzmacnianie miejscowe, dezynfekcja, odsalanie, uzupełnienie ubytków, zabezpieczenie powierzchni i rekonstrukcja wtórnych elementów żelaznych. Program nie przewiduje demontażu elementów kamiennych obiektu, niemniej jeśli działania takie mogłyby pozytywnie wpłynąć na jakość przeprowadzanej konserwacji, dopuszcza się takie rozwiązanie po uprzednim uzgodnieniu tego z OWKZ.

B.3. Proponowany program prac konserwatorskich- wskazanie przewidzianych do wykonania czynności, z podaniem metod, materiałów i technik

1. Wykonanie wstępnej dokumentacji fotograficznej.

Element z piaskowca-rzeźba

2. Odkazanie kamienia metodą natryskową środkiem biobójczym, np. roztworem alkoholowym Biotinu R firmy C.T.S lub Lichenicidy 264 firmy Bresciani. Dopuszcza się użycie innego preparatu, pod warunkiem, że będzie to środek, który nie zwiększy zasolenia i nie wpłynie negatywnie na obiekt w inny sposób.
3. Wstępne oczyszczenie powierzchni kamienia z luźnych zabrudzeń, warstw glonów i mchów- mechanicznie.
4. Usunięcie wtórnych uzupełnień, kitówek itp.- mechaniczne za pomocą noży, skalpeli i dłutek.
5. Usunięcie brudu i nawarstwień z elementów kamiennych przez oczyszczenie wodą pod ciśnieniem, parą wodną wspomaganą preparatami opartymi na kwasie fluorowodorowym lub fluorku amonu (maksymalnie 4 %). Zaleca się stosowanie gotowych preparatów do czyszczenia piaskowców np. firmy Remmers. Dopuszcza się doczyszczanie miejscowe metodą strumieniowo-ścierną pod warunkiem wykonania prób i użycia metody w sposób bezpieczny dla obiektu. Zaleca się prowadzenie zabiegu w ostateczności, z użyciem kruszywa Garnet, frakcja 240-260, z wykorzystaniem sprzętu IBIX lub równoważnego, z podobnymi możliwościami regulacji. Alternatywnym rozwiązaniem może być czyszczenie powierzchni laserem.
6. Usunięcie z kamienia ewentualnych (niewidocznych dziś) przemalowań preparatami rozpuszczalnikowymi do usuwania warstw malarskich, np. AGE firmy Remmers lub Scalpex NW firmy Noxan. Dopuszcza się inne środki, pod warunkiem, że nie wpłyną szkodliwie na czyszczoną powierzchnię, np. przez zwiększenie zasolenia.
7. Usunięcie zaplamień spowodowanych przez grzyby, inne mikroorganizmy, rdzę i farbę poprzez wykonanie okładów wybielających warstwy przypowierzchniowe kamienia (perhydrol, amoniak, mieszaniny, podchloryn wapnia - wybór po przeprowadzeniu prób). Nie dopuszcza się stosowania preparatów powodujących zwiększenie zasolenia kamienia np. opartych na związkach sodowych.
8. Usunięcie wszystkich ewentualnych zbędnych elementów żelaznych (trzcienie, kotwy)
9. Wzmocnienie osłabionych miejsc w kamieniu (preparaty oparte na estrach kwasu krzemowego- środki siloksanowe bądź silikonowe np.: Funcosil KSE firmy Remmers).

10. Odsolenie kamienia (szczególnie w miejscach uzyskania przez kamień wtórnej porowatości będącej efektem wietrzenia kamienia) metodą swobodnej migracji do rozszerzonego środowiska np. poprzez wodne okłady z pulpy celulozowej
11. Klejenie pęknięć i podklejanie odspojień żywicami sztucznymi. Do klejenia szczelin użyć klejów sztucznych w postaci dyspersji akrylowych czy epoksydowych -wybór w zależności od miejsca np. Primal AC 33 czy Rompox1009.
12. Uzupełnienie ubytków w piaskowcu. Metodę uzupełniania dobrać do charakteru i wielkości ubytku (kity mineralne barwione w masie, ewentualnie fleki kamienne), dopuszcza się patynowanie powierzchni uzupełnienia w celu scalenia. Nie należy wykonywać uzupełnień bardzo drobnych. Nie dopuszcza się użycia do uzupełnień szarego cementu jako spoiwa! Zaleca się użycie gotowych zapraw do uzupełniania kamienia. Zaprawy do uzupełnień można przygotować samemu in situ, niemniej powinny być przygotowane pod ścisłym nadzorem konserwatorskim.
13. Hydrofobizacja strukturalna kamienia. Zabieg należy przeprowadzić preparatem opartym na estrach kwasy krzemowego np. preparatem Konsil Z (produkcji ICHP) czy też preparatami firmy Remmers Keimi równoważnymi
14. W przypadku odkrycia resztek polichromii- zabezpieczenie ich poprzez wzmocnienie roztworem żywicy sztucznej np. Paraloidem B-72
15. W przypadku odkrycia resztek złocen – rekonstrukcja poprzez złocenie złotem płatkowym na Instacol

Element z marmuru-płyta inskrypcyjna

16. Umycie płyty wodą pod ciśnieniem. Zabieg można wspomóc przez założenie okładu z roztworu wersenianu dwusodowego
17. Odkazenie marmuru metodą natryskową środkiem biobójczym, np. roztworem alkoholowym Biotinu R firmy C.T.S czy Lichenicidy 264 firmy Bresciani. Dopuszcza się użycie innego preparatu, pod warunkiem, że będzie to środek, który nie zwiększy zasolenia i nie wpłynie negatywnie na obiekt w inny sposób.
18. Częściowe przywrócenie poleru na marmurze w strefach występowania pierwotnego poprzez delikatne szlifowanie powierzchni papierami ściernymi o drobnej gradacji i innych materiałów polerskich.
19. Klejenie ewentualnych pęknięć i szczelin w marmurze światłotrwałą żywicą epoksydową Hxtal NYL 1 bądź inną o podobnych parametrach. W zależności od miejsca można również zastosować dyspersje żywicy akrylowych bądź epoksydowych
20. Uzupełnienia ubytków w marmurze kitami na bazie światłotrwałej żywicy epoksydowej np. Hxtal NYL 1 z doborem odpowiedniego kruszywa (mączka marmurowa) bądź kitami

na bazie spoiwa mineralnego (biały cement 52,5) z doborem odpowiedniego kruszywa (mączka marmurowa) modyfikowanymi dodatkiem dyspersji akrylowej oraz dobrych jakościowo odpornych na alkalia pigmentów suchych. Dopuszcza się zmianę metody pod warunkiem uzgodnienia składu kitu z osobą kierującą pracami konserwatorskimi na obiekcie. W przypadku większych ubytków dopuszcza się wykonanie uzupełnień przez wklejenie fleków marmurowych- gniazdo pod uzupełnienie należy tak opracowywać, aby zminimalizować ilość wyciętego materiału oryginalnego a kamień do uzupełnienia dobrać charakterem do oryginału.

21. Patynowanie powierzchni uzupełnień oraz ewentualnych pozostałych zaplamień farbami przygotowanymi na bazie toluenowego roztworu żywicy akrylowej Paraloid B-72 z pigmentami suchymi bądź gotowymi farbami do patynowania kamienia np. firmy KEIM po uprzednim usunięciu wosku z miejsc patynowanych
22. Zabezpieczenie powierzchni marmuru poprzez wgrzanie wosku mikrokrystalicznego np. Cosmolloid 80 H i zapolerowanie miękkimi szmatkami
23. Złocenie inskrypcji i dekoracyjnych obwódek wokół złotem płatkowym na Instacol

Cokół murowany i tynkowany

24. Oczyszczenie tynków z warstw łuszczącej się farby- mechanicznie. W przypadku stwierdzenia, miejscowego odspojenia tynku od podłoża- usunięcie luźnych fragmentów.
25. Umycie cokołu wodą pod ciśnieniem
26. Odkazanie cokołu metodą natryskową środkiem biobójczym, np. roztworem alkoholowym Biotinu R firmy C.T.S lub Lichenicidy 264 firmy Bresciani. Dopuszcza się użycie innego preparatu, pod warunkiem, że będzie to środek, który nie zwiększy zasolenia i nie wpłynie negatywnie na obiekt w inny sposób.
27. Klejenie pęknięć i wypełnienie szczelin w gzymsach cokołu produktem z cementem wysokosprawnym bądź dyspersją epoksydową z wypełniaczem. Gęstość kleju dobrać w zależności od szerokości klejonej szczeliny. Niewielkie szczeliny można zapuścić dyspersją akrylową po uprzednim zmniejszeniu napięcia powierzchniowego alkoholem.
28. Uzupełnienie ubytków na gzymsach zaprawą mineralną na bazie białego cementu z dodatkiem dyspersji akrylowej. Należy dobrać odpowiednią frakcję kruszywa w zaprawie aby wypłukana powierzchnia detalu architektonicznego odzyskała pierwotny charakter.
29. Uzupełnienie ewentualnych braków w tynkach zaprawą mineralną. Należy użyć gotowej zaprawy np. firmy Keim, Remmers, Optolith bądź równoważnej. Miejsca łączenia zapraw z gzymsów i zapraw z powierzchni płaskich należy scalić.

30. W celu scalenia nowych zapraw ze starymi oraz wypełnienia rys i spękań powierzchnię tynków należy przespachlować mineralną zaprawą cienkowarstwową z zawartością mikrowłókna np. firmy Keim, Remmers czy Optolith bądź inną o równoważnych właściwościach.
31. Malowanie cokołu farbą krzemianową, po uprzednim zagruntowaniu powierzchni gruntem dostosowanym do rodzaju farby. Zaleca się użycie materiałów firm posiadających w swej ofercie produkty dedykowane do obiektów zabytkowych np. firmy Keim, Remmers czy Optolith. Projekt kolorystyczny cokołu należy przedstawić do akceptacji w WKZ Opole.
32. Dodatkowe zabezpieczenie przed wodą opadową górnej części cokołów przez dodatkową mocną hydrofobizację

Aureola

33. Demontaż aureoli z rzeźby Jana Nepomucena
34. Oczyszczanie metalu. Usunięcie farby z powierzchni aureoli poprzez działanie preparatami do usuwania starych powłok olejnych np. Rem -Lack, Scansol, V33.
35. Oczyszczanie z produktów korozji poprzez działanie na powierzchnię roztworem kwasu ortofosforowego. Alternatywnym rozwiązaniem może być oczyszczenie aureoli metodą strumieniowo-ścierną poprzez działanie na powierzchnię metalu drobnego kruszywa np. Garnet Mesh 240 bądź drobniejszego.
36. Stabilizacji produktów korozji poprzez pokrycie powierzchni żelaza alkoholowym roztworem taniny
37. Zabezpieczenie powierzchni aureoli poprzez pokrycie jej preparatem cynkowym np. farbą podkładową ZINGA
38. Założenie farby wierzchniej na metal. Zaleca się założenie farby poliuretanowej np. Temadur 20 firmy Tikkurila bądź równoważnej
39. Złocenie aureoli złotem płatkowym na Instacol
40. Montaż aureoli przez wklejenie na klej epoksydowy

Ogrodzenie żelazne

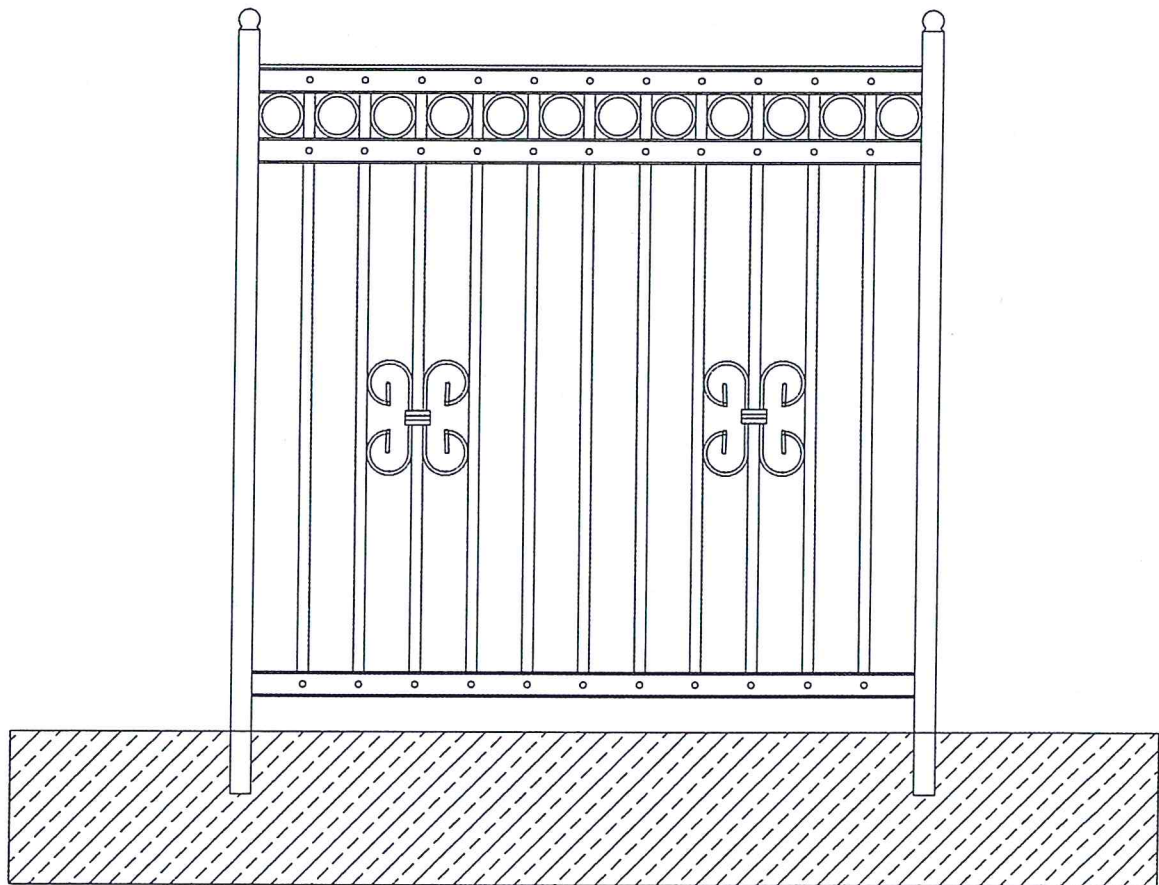
Prace konserwatorskie należy wykonać jedynie na furtce ogrodzenia.

41. Demontaż ogrodzenia
42. Wstępne oczyszczenie powierzchni furtki z luźnych nawarstwień.

43. Usunięcie farby z powierzchni furtki poprzez działanie preparatami do usuwania starych powłok olejnych np. Rem -Lack, Scansol, V33. Alternatywnym rozwiązaniem może być oczyszczenie furtki metodą strumieniowo-ścierną poprzez działanie na powierzchnię metalu, drobnego kruszywa np. Garnet Mesh 240 bądź drobniejszego.
44. Oczyszczanie furtki z produktów korozji poprzez działanie na powierzchnię roztworem kwasu ortofosforowego. Alternatywnym rozwiązaniem może być oczyszczenie elementu ogrodzenia metodą strumieniowo-ścierną poprzez działanie na powierzchnię metalu drobnego kruszywa np. Garnet Mesh 240 bądź drobniejszego.
45. Usunięcie nieprawidłowo odtworzonego dolnego elementu poziomego furtki
46. Stabilizacja produktów korozji poprzez działanie na powierzchnię metalu alkoholowym roztworem taniny
47. Wykonanie nowego elementu poziomego furtki na wzór elementu górnego_ element nitowany, zakuwany
48. Wykonanie rekonstrukcji pozostałej części ogrodzenia dokładnie wzorowanego na kształcie furtki. Ogrodzenie powinno być wykonane z elementów kutech, zakuwanych nitami tak jak w oryginale (rys. przeszła na końcu programu). Należy wykonać również część nieistniejącego ogrodzenia od tyłu pomnika.
49. Dwukrotne pokrycie powierzchni całego ogrodzenia farbą podkładową o dużej zawartości cynku. Ze względu na bardzo dobre parametry (bardzo duża zawartość cynku w farbie- 96%) sugeruje się użycia farby ZINGA- tzw. cynkowanie na zimno. W przypadku użycia farby ZINGA -założenie na jej powierzchnię farby pośredniej, chemoutwardzalnej, poliuretanowej np. Temadur 20 firmy Tikurilla w kolorze ciemnografitowym. Dopuszcza się zastosowanie farby innego producenta pod warunkiem takiej samej bądź większej odporności na warunki atmosferyczne i nie stosowania farby alkidowej.
Alternatywnym rozwiązaniem mogłoby być cynkowanie ogrodzenia na gorąco
50. Pokrycie powierzchni ogrodzenia farbą nawierzchniową w kolorze ciemnografitowym. Ze względu na bardzo wysokie walory estetyczne oraz bardzo dobrą odporność na warunki atmosferyczne sugeruje się użycie farby Eddi Schmied 1901 Kunstschmied-Lack antic graphitschwarz matt (na elementy cynkowane ogólnie użyć wersji na ocynk). Dopuszcza się zastosowanie farby innego producenta pod warunkiem takiej samej bądź większej odporności na warunki atmosferyczne oraz zbliżonego odbioru estetycznego- farba po wyschnięciu posiada połyskujące drobiny grafitu. Nie dopuszcza się malowania ogrodzenia proszkowo.

51. Montaż ogrodzenia wokół pomnika

Opolski Wojewódzki Konserwator Zabytków
opinie/uzgadnia*... 29.02.2021
jako załącznik do pisma/postanowienia/rozporządzenia* nr 15/R/2021
projekt budowlany/program konserwatorski/dokumentacja*
znak sprawy: 28.5144.10.2021.AM
Opole, dnia 25.02.2021
*niepotrzebne skreślić

Rys.1. Proponowany wygląd przęśła ogrodzenia

B.4. Zalecenia dla użytkownika po konserwacji

- dwa razy w roku przeprowadzać przegląd powierzchni pomnika i ogrodzenia. W przypadku zauważenia pojawiających się zniszczeń na bieżąco usuwać, przez osobę posiadającą odpowiednie uprawnienia i doświadczenie.
- przynajmniej raz na dwa lata przeprowadzać zabieg dezynfekcji pomnika. Zaleca się użycie preparatu biobójczego Biotin R w roztworze alkoholowym
- raz na pięć lat powierzchnię pomnika umyć wodą pod ciśnieniem z zachowaniem należytej ostrożności tak aby nie zniszczyć uzupełnień i farby. Mycie można wspomóc odpowiednimi profesjonalnymi środkami na czyszczenia obiektów zabytkowych Zabieg powinien być wykonany pod nadzorem osoby posiadającej uprawnienia i odpowiednie doświadczenie

mgr Dorota Gryczewska
Dyplomowany Konserwator Zabytków
Uprawnienia - Dyplom UMK w Toruniu
Nr 1884 z dnia 27.09.1996 r.
48-320 Skoroszyce
ul. Zagrodowa 5 Szczepan